De God van Abraham, Isaak én Ishmaël. Eén weg naar vrede in het Midden-Oosten
Jaap Bönker & Maarten Nota. Uitg. Initial Media, Rotterdam 2006. 190 blz. € 14,95

Dat het conflict in het Midden Oosten tussen Israel en de Arabieren gevoelig ligt in Nederland is helder. Dat het onmogelijk lijkt om zowel Israël als Palestijnen en Arabische christenen lief te hebben al evenzeer. Toch doet Jaap Bönker, directeur van de Arabische Wereld Zending in Nederland, een inspirerende poging. In zijn boek *De God van Abraham, Isaäk en Ishmael*, volgt Bönker Abraham op zijn levensreis vanuit het verre Ur tot aan zijn begraafplaats in Hebron. Hij maakt daarbij telkens kleine uitstapjes uit het aloude verhaal naar wat er op bepaalde plaatsen vandaag aan de hand is. Daarin gaat het hem uiteindelijk om de relatie tussen de halfbroers Isaäk en Ismaël en hoe deze twee stamvaders vandaag de dag nog steeds van elkaar vervreemd zijn. Bönker haalt naast de beloften voor Isaäk ook de beloften voor Ismaël weer voor het voetlicht, namelijk dat God ook hem tot een groot volk zal maken en met hem zal zijn. Bönker probeert zijn lezers daar over te laten nadenken. Wat betekenen die beloften voor vandaag en voor de houding die we ook naar de andere partij in het Midden Oosten conflict, de Palestijnen en Arabieren, hebben. Zo komt Bönker aan het eind van het boek uit bij een diepgewortelde hoop, dat zelfs de zonen van Abraham met elkaar verzoend kunnen worden, buiten de politiek om. Al lijkt dat bij mensen onmogelijk, God is veel groter dan onze mogelijkheden en zijn Koninkrijk overstijgt de vervreemding van de broers.

Deze inzet van Bönker maakt het boek alleszins de moeite waard om te lezen. Toch riep het boek ook een aantal vragen bij mij op. Want de lijnen van het verhaal van toen worden wel heel makkelijk en snel doorgetrokken naar de situatie van vandaag. Met die simplificering van zowel het oude verhaal als de moderne context heb ik moeite. Los van de vraag of de Arabische volken wel zo direct van Ishmael afstammen, vraag ik me af of de typering van Ishmael (de wilde Ezel) in Genesis die Isaak het leven zuur maakt, nu typerend is voor de Arabieren vandaag. Dat zou bijvoorbeeld ook kunnen betekenen dat Israël vandaag nog steeds getypeerd moet worden als de bedrieger Jakob. Zo simpel werken Bijbelverhalen volgens mij niet.

Bönker legt in dit verband ook een relatie tussen Ishmael die als slaaf zonder vader opgroeide en de Islam die God niet als Vader kent. Maar is het niet zo, dat de Christen Arabieren God wel als Vader kennen (terwijl ze in Bönker's model ook van Ishmael afstammen) en veel joden (die van Isaak afstammen, die Abraham wel als Vader in zijn nabijheid had) evenzeer moeite met God als Vader hebben, in ieder geval op de wijze van de christelijke traditie? Daar loopt Bönkers vast.

Maar het gaat nog dieper. Want Bönker geeft zich in deze benadering geen rekenschap van de betekenis van de komst van Christus in de geschiedenis. Hij is volgens Paulus toch het definitieve handelen van God, de verlosser waarnaar heel het Oude Testament heeft uitgezien. Daarmee is alles anders geworden en kun je niet zomaar een link leggen tussen toen en nu.

Soms komt Bönker – ik hoop onbedoeld – tot pijnlijk generaliserende opmerkingen. Zo veroordeelt hij met één pennestreek de meerderheid van de Arabische christenen tot naam-christenen. Dat ligt in het Midden Oosten nog niet zo simpel, bovendien is toch God het, die het hart aanziet? Ook weet Bönker dat 'opvallend veel zendelingen' zich in de Arabische wereld laten indoctrineren door anti-Israëlische propaganda en vergeten dat er ook een weg van verzoening is. Los van het feit, dat mij dit als oud-zendeling persoonlijk raakt, want veel zeer toegewijde zendelingen proberen de liefde van Christus te delen onder zeer moeilijke omstandigheden, is het ook een simplificering van de werkelijkheid.

Misschien zouden we met het oog op de situatie in het Midden Oosten vooral moeten starten bij de oneindig grote liefde van Christus, meer dan bij de directe identificatie van

Ishmael met de Arabieren. Omdat Hij de wereld zo lief had, dat Hij bereid was zijn leven te geven, is er hoop voor het Midden Oosten. Zeker als de gemeente van Christus leert het kruis op zich te nemen om Hem na te volgen.

Dr. Bernhard Reitsma is theoloog; hij heeft meerder jaren in het Midden Oosten gewoond en gewerkt.